

Ніколаюк Т.А.

Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури

ДМИТРО ДОНСЬКИЙ: МІФОЛОГІЗОВАНИЙ ГЕРОЙ РОСІЇ

Стаття присвячена спростуванню російської міфологеми про визвольний антитатарський характер військової діяльності московського князя Дмитра Донського. У роботі детально розкрито причини, які спонукали васала Орди (князя Дмитра Івановича) виступити проти свого сюзерена – татарського темника Мамає. Для цього було залучено історичні джерела про стосунки Дмитра Івановича із представниками татарської адміністрації, з'ясовано справжні причини його збройного протистояння із золотоординським правителем Мамаєм, вивчено свідчення з літописів про хід битви на Куликовому полі у 1380 році. Відповідно до інформації з літописних зведень, визначено, що московський князь Дмитро Іванович був абсолютно не героїчним персонажем. Доведено, що на початку зіткнення із ворогом на Куликовому полі він віддав свої княжі обладунки іншій людині, яка загинула замість нього, що для керівника держави і війська вважалося аморальним вчинком. З'ясовано, що під час бою він покинув поле битви і був знайдений у лісі під деревом. Визначено, що після бою, не дивлячись на величезні людські втрати, Дмитро Донський покинув свою знесилену після важкої битви армію і відразу поїхав у Москву повідомляти про перемогу. Доведено, що цей представник московських Рюриковичів насправді брав участь у війні як союзник татарського хана-чингізіда Тохтамиша проти узурпатора ханської влади темника Мамає. Також з'ясовано, що після так званого «Мамаєвого побоїща» Московське князівство і надалі залишилося підлеглим улусом Золотої Орди, оскільки васал татарського хана Тохтамиша Дмитро Донський разом з іншими Рюриковичами продовжував сплачувати йому данину. У висновку спростовано твердження російської історіографії про так звані доленосні «визвольні наслідки» антитатарської діяльності Дмитра Донського.

Ключові слова: російські міфологеми, золотоординський васал Дмитро Донський, темник Мамай, Куликовська битва 1380 року.

Постановка проблеми. Офіційні історики Російської імперії створили багато міфологем про своїх правителів, аби довести визначний характер їхньої діяльності. Постать Дмитра Донського завжди була морально-етичним й героїчним символом для імперської влади. Про цього представника династії Рюриковичів складено велику кількість оповідань, в яких він активно вихваляється: *«Богохранимий великий князь Дмитрій...хвалам достойно имя приобрета и доніне славим есть и удивляем не токмо от человека, но и от самого Бога...»* [4, с. 59].

Героїзація історичної постаті князя Дмитра Івановича, який нібито після перемоги над монголо-татарськими військами на Куликовому полі звільнив московитів від ординської неволі, пропавувалася і в радянській імперії. Наприклад, у 1988 році російська православна церква канонізувала Дмитрія Донського, зарахувавши анафемованого князя до лику святих через шість століть після його смерті. Безперечно, це було спільне політичне рішення російської церкви і влади, які таким чином хотіли підкреслити зна-

чуєність постаті Дмитрія Донського у російській історії як представника антитатарського руху супротиву.

Оповіді про так звані «героїчні діяння» Дмитра Донського використовуються й у сучасній путінській Росії для військового, морального та патріотичного виховання російської молоді. Тому для дослідників стає актуальним вивчення реальних діянь цього політичного персонажу і спростування міфологем про нього.

Аналіз джерел, останніх досліджень і публікацій. Для з'ясування ходу та наслідків справжніх відносин московського князя Дмитра Івановича із татарською адміністрацією авторка залучила літописні джерела. Адже важливою доказовою базою для вивчення історичних подій є літописи, а не літературні праці, сформовані російськими літераторами відповідно до вимог політичних замовників.

Про битву на р. Вожі згадується декількох джерелах: у «Софійському першому літописі» [18, с. 237], у «Воскресенському літописі» [3, с. 61], у «Лаврентіївському літописі за академічним

списком» [6, с. 522] та у «Московському літописному зведенні кінця XV століття» [9, с. 199–201].

Для написання статті, авторка вивчила величезний масив повного зібрання літописних зведень, які знаходяться у вільному доступі на офіційному сайті Інститута Історії України Національної Академії України [3–20], в яких оповідається про причини, хід і наслідки Куликовської битви.

Постановка завдання. З'ясувати причини, які спонукали вассала Орди – князя Дмитра Івановича – виступити проти свого сюзерена – татарського темника Мамає, проаналізувати історичні джерела, в яких надана інформація про стосунки московського князя Дмитра Донського із представниками татарської адміністрації, вивчити дані літописів про битву на Куликовому полі у 1380 році та оцінити доцільність героїзації російськими дослідниками особистості Дмитра Донського.

Виклад основного матеріалу. Військовому зіткненню Москви та Орди передувала непроста ситуація, яка склалася у той час в татарській державі. Вона отримала назву Великої Зам'ятні і тривала майже 20 років з 1359 р. до 1380 р.

Після вбивства у 1359 р. хана Бердибека, династія Чингізидів перервалася, і постало питання, хто з численних претендентів сяде на престол у Сараї. Це стало причиною появи різноманітних претендентів на ханський престол у Сараї з числа інших, східних гілок роду Джучі. Першим на престол на короткий термін вдалося сісти самозванцю Кульпі, який проголосив себе ханом і почав репресії проти частини воєначальників – емірів. У цих умовах один з них, темник Мамай, зять хана Бердибека і беклярбек, тобто правитель столичної області Сараю, не маючи змоги опиратись самозванцю, з вірними йому військами відійшов у західні області ханства, і через деякий час проголосив ханом Абдуллу, з роду Батия. Інші опальні еміри в цей час звертаються по допомогу до хана Чимтая, керівника удільної Білої Орди, який направив до Сараю свого брата Шейх-Орду, який, проте, був вбитий по дорозі до Сараю. Також в цей час, в 1359 році у Гюлістані у своєму війську проголосив себе ханом Хизир (або Кидир у староруських літописах) [1].

Боротьба династичних угруповань призвела до загальнополітичної кризи й розколу Золотої Орди у 1362 р. по р. Волга на контрольоване східними династами (Ордаїдами; нащадками Орда-Ічена, старшого брата Батия) «Волзьке царство» та конфронтуючу з ним «Мамаєву орду», територією якої стали степи Причорномор'я і Приазов'я і Криму (з 1365 р.)

Будучи узурпатором і нечингізидом, Мамай реалізовував свою владу в Золотій Орді через ханів-маріонеток: Абдуллу (1361–70 рр.), Мухамед-Буляка (1370–79 рр.), Туляка (1379–80 рр.) Насправді ж його дії за своїм характером і результатами були сепаратистськими, внаслідок їх Ординська держава зазнала непоправних територіальних утрат, її економічний та воєнно-політичний потенціал, міжнародні позиції були значно ослаблені [1].

Нагадаємо, що заліські князівства входили до складу Золотої Орди на традиційному для степових імперій становищі підневільних конфедератів. Їхніми головними зобов'язаннями були: сплата податків, мит, утримання доріг і пошти, надання допоміжного війська. Беззастережна воєнна перевага монголів давала їм змогу обмежити свою адміністрацію в Заліссі намісниками та всілякими митниками, з якими співпрацювали місцеві еліти. У внутрішньому житті зберігалася широка автономія князівств і церкви [1].

Але під час Великої Зам'ятні частина заліських Рюриковичів, не визнаючи легітимність татарського ханського уряду, керованого Мамаєм, поступово припиняли сплачувати данину «Мамаєвій орді». Тому в останнє десятиріччя правління Мамай енергійно вимагав відновлення економічної та політичної залежності від Золотої Орди князівств Рюриковичів.

Московський правитель Дмитро Іванович ще у 1371 р. визнавав уряд Мамає, і навіть поїхав в «Мамаєву Орду», де купив ярлик на Велике Володимирське княжіння. Але, скоро почались проблеми у стосунках, і Мамай у 1375 р. скасував ярлик Дмитра Московського на Велике княжіння Володимирське. У відповідь московський князь не визнав призначеного Мамаєм тверського правителя Міхаїла Великим Володимирським князем, організував військовий похід проти Твері і примусив тверського князя підписати принизливий мир і зректися ярлика на Володимирське княжіння. А коли в 1378р. владу у Сараї захопив легітимний чингізид Тохтамиш, Дмитро Іванович взагалі припинив виконувати будь-які розпорядження Мамає і сплачувати йому данину [1].

Автор «Руського літопису по Никонову списку» повідомляє про те, що митрополит Київський і всія Русі Кипріан радив Дмитру Івановичу у 1380р. заплатити татарам стільки, скільки вони вимагають, щоб уникнути кровопролиття з метою «укротити ярість його» [16, с. 99].

У «Літописному збірнику, названому патріаршим або Никонівським літописом» автор інфор-

мує, що князь Дмитро Іванович, послуховавшись поради митрополита, надіслав гроші в Орду. Але дипломат, який їх привіз до Мамає, дізнався про створену Олегом Рязанським і литовським князем Ягайлом військову коаліцію проти московитів. Тоді Дмитро Іванович знову звернувся до Кипріяна, і повідомивши йому про зраду Олега, отримав від Кипріяна дозвіл на військову операцію проти Мамає [8, с. 57].

Ще одна версія подій викладаєна у «Московському літописному зведенні кінця XV століття», автор якого, виконуючи політичне замовлення московських Рюриковичів, розповідає як *«боголюбивий князь Дмитро»* запропонував Мамаю заплатити данину з метою уникнення кровопролиття. І провину за розв'язання війни покладено саме на Мамає, який відмовився від данини, чекаючи литовської військової допомоги [9, с. 202].

Але, мабуть, справа була не тільки в грошах, швидше за все Мамай прагнув змінити не тільки розмір данини, а й порядок її отримання. Він не хотів випускати зі своїх рук права збору ординської данини. Але московський князь не дослухався до поради митрополита Кипріяна. Не забуваємо, що для Рюриковичів ханами, тобто законними правителями Орди, були нащадки чингізидов, і тільки чингізиди мали право домагатися будь-яких змін у розмірі данини. Однак Мамай не був чингізидом, тому влада Мамає для Дмитра Івановича видавалась сумнівною. Однак, згідно з офіційною версією російських істориків, у стосунках з Ордою Дмитро Іванович піклувався не власними економічними розрахунками, а лише бажанням назавжди звільнити «всю Русь» від монголо-татарського іга.

Вот чому, після попередніх перемог над Рюриковичами, Мамай вирішив дуже серйозно покарати саме Дмитра Івановича, пославши для цього в 1378 році на Московську землю свого мурзу Бегіча. Відбулася битва на річці Вожа, яка стала першою перемогою Дмитра Івановича у зіткненні з татарами, що дало йому змогу не поновлювати виплату дані. Про цю битву було складено «Оповідання про битву на річці Воже» [2]. Після битви князь Дмитро Іванович повернувся до Москви переможцем із захопленою багатою татарською скарбницею [14, с. 249]. Ця перемога московської зброї над татарами, надихнула московського князя на подальше невизнання «Мамаєвої орди» та невиплату боргів і ординської данини [18, с. 237].

У 1380 р. Мамай вирішив помститися князю Дмитру Івановичу за зневажливе ставлення до нього і почав готувати новий похід на Московське князівство. Дмитро Іванович почав готуватися

до битви з Мамаєм, і відповідно до інформації автора «Руського хронографу» зібрав у Московії 100 тисячне військо, а його князі-союзники – Дмитро Брянський, Андрій Ольгердович Полоцький, Володимир Андрійович Суздальський – привели з собою ще 70 тисяч осіб [17, с. 423]. Висланий московитами загін розвідників повідомив, що Мамає, підійшовши з армією до південних кордонів Рязанського князівства, чекає прибуття 1 вересня своїх ймовірних союзників – литовського князя Ягайла та рязанського князя Олега Івановича.

Мамай чекав допомоги від Ягайла близько трьох тижнів. Литовці мали підійти на допомогу 1 вересня. Але ні 1 вересня, як домовлялися, ні пізніше, Ягайло так і не з'явився. В результаті марних очікувань час для раптового нападу на Москву було упущено. Це пояснює, чому війська Рюриковичів встигли зібратися і безперешкодно направилися до місця стояння військ Мамає.

Дмитро Іванович вирішив зібрати своє військо в місті Коломна, де до нього приєдналися ополченці і багато союзних князів. 20 серпня 1380 року армія виступила з Коломни, досягла гирла річки Лопасни. Потім війська Дмитрія перерізали Муравський шлях, яким татари зазвичай ходили на Москву, переправилися через Оку і заглибились у Рязанську землю.

У свою чергу союзник татар литовський князь Ягайло підійшов до Дону, але явно не поспішав на зустріч з військом Мамає. Далі військо Дмитра Івановича зійшло з Муравського шляху і ухилилося у південно-східному напрямку. Чергову зупинку військо зробило біля міста Березуя, де до них приєдналися брати Андрій і Дмитрій Ольгердовичі, які привели з собою потужну ковану рать зі своїх литовських вотчин Полоцька і Трубчевска.

6 вересня 1380 року московська рать, посилена військами Ольгердовичів, підійшли до місця впадіння річки Непрядви у Дон. На цій заключній стадії походу з'єднання литовців з татарами так і не відбулося. Проте, на березі Дону до московської раті приєднується ще піхота із ополченців. Таким чином, Дмитро Іванович зібрав всі сили, які тільки зміг.

8 вересня 1380 року Мамай прибув з усією своєю раттю на поле бою. Як зазначає автор «Новгородського четвертого літопису» Дмитро Іванович, побачивши татар, *«приказал мосты мостить на Дону и броды разыскивать в ту ночь, в канун праздника пречистой Божьей матери»* [11, с. 328].

У «Літописному зборнику, названому патріаршим або Никонівським літописом» йдеться про те, нібито перед початком Куликовської битви стався

поєдинок богатирів Пересвета і Темір мурзи, хоча в інших літописних джерелах про цю подію не згадується. Пересвіт був іноком Троїце-Сергіївського монастиря, якого Сергій Радонезький відправив на війну разом із Дмитром Івановичем [8, с. 59]. Тобто можна стверджувати, що пізніше, з виховною метою у московських церковних колах спеціально був створений міф про героїчний вчинок московського воїна-монаха, який загинув, захищаючи Батьківщину [8, с. 65–66].

Як повідомив автор «Літописного збірника, названого патріаршим або Никонівським літописом» після поєдинку богатирів, передові полки московитів і татар зчепилися між собою. При цьому, перед битвою «героїчний» Дмитро Іванович передав власні княжу мантию, зброю і коня своєму улюбленцю – Михайлу Бренку, а сам в одязі простого воїна змішався з натовпом [8, с. 65]. А згодом, двійник князя Дмитра у великокнязівському одязі був убитий [8, с. 6]. Тобто, московський князь вчинив ганебний аморальний вчинок, поставивши замість себе іншу людину, яка через нього загинула.

Основна битва, відповідно до свідчень автора «Літописного збірника, названого патріаршим або Никонівським літописом» тривала чотири години. Багато воїнів гинули під кінськими копитами або просто від жажливої тисняви. У сьомій годині дня стало ясно, що ординці беруть гору. Позначалося відсутність бойового досвіду ополченців, і деякі пустилися втікати, переслідуюні татарами. І у найдраматичніший момент битви князь Дмитро Іванович втік з поля бою у дубраву: *«вот уже из знатных мужей многие перебиты. Богатыри же русские, воеводы удалые, люди будто деревья дубравные клонятся к земле под конские копыта. Многие сыны русские сокрушены, и самого великого князя ранили сильно, и с коня его сбросили. С трудом он выбрался с поля ибо не мог уже биться и укрылся в чаще»* [8, с. 66, 68].

В той час, як Дмитро Московський втік з поля бою, інші військові забезпечили перемогу над татарами. До початку битви, у діброві на західній стороні поля був захований загін воїнів, який від'їхав туди заздалегідь для засідки. Це був засадний полк, яким командували серпуховський і боровський князь Володимир Андрійович Хоробрий і волинський воєвода Дмитро Михайлович Боброк. Цей запасний полк мав команду не рухатися до того часу, поки не виснажаться татарські сили.

І коли Володимир Андрійович побачив, що московити кинулися тікати, а татари погналися за ними, то він вирішив вдарити на ворогів із засідки:

«Видевшие поганіи полці двое воевод, яже идути на них, безбожніе татарі от страха падаху... и побегоша татарские полці, а христианские полці за ними гняюще, бьюще і секуще... и побеже Мамай со князи своими...» [8, с. 67]. Тому стає зрозуміло, що справжніми героями Куликовської битви та фундаторами перемоги були князь Володимир Андрійович Хоробрий та воєвода Дмитро Михайлович Боброк, а зовсім не «героїчний діяч» Дмитро Іванович.

А коли битва скінчилася, князь Дмитро був знайдений під зрубаним деревом у діброві. Ці свідчення містяться у «Руському літопису за Никонівським списком» [16, с. 115, с. 122] та у «Новгородському літописі за списком Дубровського» [13, с. 136].

Для виправдання ганебної втечі московського князя під час битви автори «Літописного збірника, названого патріаршим або Никонівським літописом» спробували пояснити зовсім негероїчну його поведінку [8, с. 69; 13, с. 136]. Нібито на початку битви оточення запропонувало Дмитру Івановичу встати позаду війська, але він відмовився. І далі як розповідають літописці, Дмитро Іванович надягнув звичайну кольчугу і бився з мечем у руці як рядовий воїн. Автор підкреслює, що князь бився сміливо, під ним було вбито один за одним два коня. А потім князя поранили сильно, його скинули з коня, і він вимушений був піти з поля бою, бо не міг вже більше битися.

Потрібно зауважити, що в інших джерелах історія про втечу князя з поля бою відсутня. Так автор «Софійського першого літопису старшого зведення» повідомляє про те, що Дмитро Іванович спочатку бою був попереду і *«на поганого царя Теляка пішов»* [20, с. 241], а потім воював разом зі своїми воїнами [20, с. 243]. Також цю версію наводять автори «Московського літописного зведення кінця XV століття» [9, с. 204] та «Новгородського четвертого літопису» [12, с. 5–6]. Проте свідчення про ганебну поведінку Дмитра Донського, які були сформовані у церковних колах, можна вважати достовірними.

Куликовська битва стала «пірровою перемогою» для московитів. Величезні втрати в армії переможців свідчать про небувалу запеклість цього бою. Автор «Троїцького літопису» та «Новгородського першого літопису молодшого зведення» наводять дані про величезну кількість загиблих православних воїнів [5, с. 258; 10, с. 375].

Після закінчення бою на Куликовому полі московська армія займалася похороном 8 днів. Однак Дмитро Іванович знову демонструє дивну пове-

дінку: він відразу залишив свої війська і обози та з невеликою кількістю наблжених бояр поїхав у Москву. Після поховання померлих обтяжена здобиччю, обозами з пораненими армія переможців вирушила додому. Цей шлях виявився для неї нелегким. Автор «Літопису Авраамкі» свідчить, що «поведали Великому князю Дмитрию Ивановичу, что князь Олег Рязанский посылал на помощь свою силу Мамаю, а сам на реке мосты переметал. А кто поехал домой с Донского побоище сквозь его вотчину Рязанскую землю бояре или слуги, тех велел иматъ и грабить и нагих пущать» [7, с. 65]. Тобто Дмитро Іванович вже знаходився у Москві, в той час коли його виснажену війною армію, грабував Олег Рязанський. Олег скористався тим, що армія Дмитра Івановича поверталася до дому без свого полководця і не змогла дати відсіч.

Таким чином, московський князь Дмитро Іванович покинув своїх воїнів напризволяще. Можна припустити, що він прагнув з'явитися у Москві відразу після битви і сповістити про велику перемогу до того, як московити дізналися про величезні втрати. І тому були кинуті напризволяще війська і обози, які поверталися із Куликового поля. Цей вчинок абсолютно не прикрашає Дмитра Івановича як командувача армією. Хоча відповідно до літописних свідчень, Дмитро Донський все ж таки пізніше вирішив помститися Олегу Рязанському, але рязанські послы своєчасно прибули з дарами до Москви і відкупилися від московитів [7, с. 65].

Після перемоги над Мамаєм-узурпатором князі-Рюриковичі, швиденько відправили послів з подарунками до законного хана Золотої Орди Тох-

тамиша: «Князи же русьскыя посла Тохтамышя отпустиша съ честію и съ дары а сами, на весну ту, за ними послаша въ орду, ко царю, конждо своихъ килчей со многими дары» [19, с. 98].

Автор «Руського літопису за Никоновим списком» повідомляє, що Дмитро Донський також надіслав в Орду до нового волжського царя Тохтамиша своїх послів Толпугуда і Мошкія «з дарами і с поминками» [16, с. 132]. А через деякий час московські послы повернулися із Орди від царя Тохтамиша «с пожалованием і со многою честію» [16, с. 132]. Ця інформація також має підтвердження у свідченні автора «Рогожського літопису» [15, с. 88].

Висновки. З'ясовано, що московський князь Дмитро Іванович був абсолютно не героїчним персонажем, який відповідно до розповіді церковного автора «Літописного збірника, названого патріаршим або Никонівським літописом» ганебно втік з поля бою.

Підтверджено, що боротьба з темником Мамаєм була для московського Рюриковича засобом усунення незаконного правителя, який намагався встановити у Заліссі економічно не вигідний для московського васала порядок.

З'ясовано, що після Куликовської битви заліські князівства, і московське в тому числі, залишилися підлеглими улусами Орди і продовжували сплачувати данину Тохтамишу.

Таким чином доведено, що твердження російської історіографії про так звані доленосні «визвольні наслідки» антитатарської діяльності Дмитра Донського є російською міфологемою.

Список літератури:

1. Костомаров Н. И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей. URL: <https://space.profilib.net/chtenie/41224/nikolay-kostomarov-russkaya-istoriya-v-zhizneopisaniiyakh-ee-glavneyshikh-deyateley-27.php> (дата звернення 13.09.2024 р.).
2. Повесть о битве на реке Воже. Подготовка текста, перевод и комментарии Л. А. Дмитриева. Электронные публикации Института русской литературы (Пушкинского Дома) РАН. Т. 6. URL: <http://lib.pushkinskijdom.ru/Default.aspx?tabid=4979> (дата звернення 23.01.2021 р.).
3. Полное собрание русских летописей изданное Археографической комиссией. – Т. 8: Продолжение Летописи по воскресенскому списку. – СПб., 1859 – 309 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006552> (дата звернення 13.09.2024 р.).
4. Полное собрание русских летописей. – Т. 21. – Вторая половина: Книга степенная царского родословия. – Ч. 2. – СПб., 1913. – 369 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006583> (дата звернення 13.09.2024 р.).
5. Полное собрание русских летописей, изданное Археографической комиссией. Т.1. Лаврентьевская и Троицкая летописи. – СПб., 1846. 300 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006477> (дата звернення 15.09.2024 р.).
6. Полное собрание русских летописей, изданное Археографической комиссией. Т.1. Летопись по Лаврентьевскому списку. Издание третье. – СПб., 1897. 632 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006479> (дата звернення 27.09.2024 р.).
7. Полное собрание русских летописей. – Т. 16: Летописный сборник, именуемый летописью Авраамки. – СПб., 1889. 236 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006579> (дата звернення 11.09.2024 р.).

8. Полное собрание русских летописей. – Т. 11: Летописный сборник, именуемый Патриаршею или Никоновскою летописью. (Продолжение). – СПб., 1897. 258 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006561> (дата звернення 20.09.2024 р.).
9. Полное собрание русских летописей. – Т. 25: Московский летописный свод конца XV века. – М.;Л., 1949. 458 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006586> (дата звернення 26.09.2024 р.).
10. Полное собрание русских летописей. Т.3. Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов. – Москва-Ленинград, 1950. – 576 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006527> (дата звернення 26.09.2024 р.).
11. Полное собрание русских летописей, издаваемое Археографической комиссией. Т.4. – Ч. 1: Новгородская четвертая летопись. – Вып. 1. – Пг., 1915. 331 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006533> (дата звернення 20.09.2024 р.).
12. Полное собрание русских летописей, издаваемое Археографической комиссией. – Т. 4. – Ч. 1: Новгородская четвертая летопись. – Вып. 2. – Л., 1925. 220 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006535> (дата звернення 10.09.2024 р.).
13. Полное собрание русских летописей. – Т. 43: Новгородская летопись по списку П. П. Дубровского. – М., 2004. 382 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006592> (дата звернення 12.09.2024 р.).
14. Полное собрание русских летописей, изданное Археографической комиссией. – Т.5: Псковская и Софийская летописи. – М., 1851. 294 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006543> (дата звернення 12.09.2024 р.).
15. Полное собрание русских летописей. – Т. 15: Рогожский летописец. Тверской сборник. – М., 2000. 435 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006578> (дата звернення 12.09.2024 р.).
16. Полное собрание русских летописей. Т. 13: Русская летопись по Никонову списку. – Ч. 4: До 1407 года. – СПб., 1788. 322 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006567> (дата звернення 8.09.2024 р.).
17. Полное собрание русских летописей. – Т. 22: Русский хронограф. – Ч. 1: Хронограф редакции 1512 года. – СПб., 1911. 578 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006584> (дата звернення 12.09.2024 р.).
18. Полное собрание русских летописей, изданное Археографической комиссией. – Т.5: Псковская и Софийская летописи. – М., 1851. 294 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006543> (дата звернення 12.09.2024 р.).
19. Полное собрание русских летописей, изданное Археографической комиссией. – Т.6. Софийские летописи. – СПб., 1853. 336 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006547> (дата звернення 10.09.2024 р.).
20. Полное собрание русских летописей. – Т. 6. – Вып. 1: Софийская первая летопись старшего извода. – М., 2000. 320 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006548> (дата звернення 21.09.2024 р.).

Nikolaiuk T.A. DMYTRO DONSKY – THE MYTHOLOGISTED HERO OF RUSSIA

The article is devoted to the refutation of the Russian mythologime about the liberating anti-Tatar character of the military activity of the Moscow prince Dmitry Donsky. The work reveals in detail the reasons that prompted the vassal of the Horde (Prince Dmytro Ivanovich) to oppose his suzerain – the Tatar jailer Mamai. For this, historical sources were used about Dmytro Ivanovich's relations with representatives of the Tatar administration, the real reasons for his armed confrontation with the Golden Horde ruler Mamai were found out, and evidence from chronicles about the course of the battle on the Kulykovo field in 1380 was studied. According to the information from the chronicles, it is determined that the Moscow prince Dmitry Ivanovich was absolutely not a heroic character. It is proven that at the beginning of the confrontation with the enemy on the Kulykov field, he gave his princely armor to another person, who died instead of him, which was considered an immoral act for the head of the state and the army. It turned out that during the battle he left the battlefield and was found in the forest under a tree. It was determined that after the battle, despite the huge human losses, Dmytro Donsky left his army, exhausted after a difficult battle, and immediately went to Moscow to announce the victory. It has been proven that this representative of the Moscow Rurikovichs actually participated as an ally of the Tatar Khan-Chingizid Tokhtamysh against the usurper of the Khan's power, the temnik Mamai. It was also found out that after the so-called «Mamaev massacre», the Moscow principality continued to be a subordinate ulus of the Golden Horde, since Dmytro Donsky, a vassal of the Tatar Khan Tokhtamysh, along with other Rurik families, continued to pay tribute to him. The conclusion refutes the claims of Russian historiography about the so-called fateful «liberating consequences» of Dmytro Donsky's anti-Tatar activity.

Key words: Russian mythologies, Golden Horde vassal Dmytro Donsky, temnik Mamai, Battle of Kulikovo in 1380.